

ผลของการแสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉล

ผลของการแสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉล ก่อให้เกิดผลทางกฎหมายหลายประการซึ่งอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

๔.๑ ผลในกรณีกลฉ้อฉลที่ถึงขนาด

ผลของการที่คู่กรณีฝ่ายหนึ่งได้แสดงเจตนาทำนิติกรรมออกไป เนื่องจากถูกกลฉ้อฉล ถ้าเป็นกลฉ้อฉลที่ถึงขนาดย่อมทำให้นิติกรรมเป็นโมฆียะ แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงกรณีที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายทำกลฉ้อฉลที่ถึงขนาดควบคู่กันทั้งสองฝ่าย ซึ่งทำให้ทั้งสองฝ่ายไม่อาจหนีบยกอ้าง เหตุกลฉ้อฉลได้

ผลของการแสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลที่ถึงขนาดที่ทำให้นิติกรรมเป็นโมฆียะนี้ย่อมทำให้ผู้แสดงเจตนามีสติทักกล่าวอ้าง เหตุกลฉ้อฉลนั้นเพื่อบอกล้างนิติกรรมหรือเลือกที่จะรับเอานิติกรรมนั้นโดยให้สัตยาบันก็ได้ แต่จะเลือกใช้สิทธิทั้งสองอย่างไม่ได้

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การที่กฎหมายให้สิทธิแก่บุคคลผู้แสดงเจตนาโดยถูกกล้อฉลในการกล่าวอ้างเหตุกล้อฉลได้นี้ เพราะว่าการทำนิติกรรมเป็นการแสดงเจตนาของบุคคลที่มุ่งจะให้เกิดขึ้นตามเจตนาของผู้แสดง ดังนั้น ความสมัครใจของผู้แสดงเจตนาจึงเป็นสิ่งสำคัญ^๑ การที่แสดงเจตนาโดยถูกกล้อฉลนั้น ผู้แสดงเจตนาได้มีอิสระในการแสดงเจตนาจึงเป็นสาเหตุทำให้การแสดงเจตนามิได้เป็นไปด้วยความสมัครใจอันแท้จริงของบุคคลผู้แสดงเจตนา^๒ กฎหมายจึงคุ้มครองสิทธิแก่บุคคลผู้แสดงเจตนาโดยถูกกล้อฉลซึ่งเป็นหลักที่ยอมรับกันมานานในประเทศ

หลักกฎหมายอังกฤษ

เจตนาในการทำสัญญาต้องเป็นไปโดยอิสระ^๓ ศาลอังกฤษจึงยอมให้กล่าวอ้างเหตุกล้อฉลได้^๔

หลักกฎหมายสหรัฐอเมริกา

กล้อฉลเป็นเรื่องความไม่สอดคล้องกันระหว่างเจตนาที่แสดงออกและเจตนาที่แท้จริง สัญญาที่เกิดขึ้นจึงไม่ครบ "องค์ประกอบของความสมบูรณ์"

^๑ ดร. อักษราทร จุฬารัตน, คำอธิบายวิสากกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, หน้า ๑๓.

^๒ ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม เล่ม ๒, หน้า ๕๓๑.

^๓

n.G. Guest, Anson's Law of Contract, p. 4.

^๔

Ibid., pp. 4 - 5.

(Validity Requisites) การแสดงเจตนาโดยถูกต้องจึงมีผลให้สัญญา
เป็นโมติยะ ๑

หลักกฎหมายฝรั่งเศส

กฎหมายฝรั่งเศสถือว่าสัญญามีสภาพผูกพันหรือหนึ่งแห่งสัญญานั้นเกิดจาก
เจตนา คือ ยึดเจตนาเป็นสำคัญเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างคู่สัญญา ๒
เจตนาในการเข้าทำสัญญานี้จะต้องเป็นเจตนาที่ทำโดยรู้สำนึกและเป็นอิสระ (Volonté
conscience et libre) กล่าวคือ การแสดงนี้ต้องไม่บกพร่อง
ไปเพราะเหตุบางประการ เช่น สำคัญผิด กลฉ้อฉล ข่มขู่ ๓ ซึ่งถ้าหากเจตนาบกพร่อง
เจตนานั้นก็เสื่อมเสีย ซึ่งกฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์และบทลงโทษเพื่อคุ้มครองการ
แสดงเจตนาที่บกพร่องไว้ในเรื่องสำคัญผิด กลฉ้อฉล ข่มขู่ ๔

๑ ไชยยศ เหมะรัชตะ, "หลักกฎหมายสัญญาเปรียบเทียบ", วารสารกฎหมาย
จุฬาลงกรณ์ ฉบับพิเศษ, หน้า ๑๑๖ - ๑๑๘.

๒ ดร. สุรานที สัตตบุษย์, คำบรรยายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์เปรียบเทียบ,
หน้า ๒๓.

๓ ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม เล่ม ๒, หน้า ๔๔ - ๔๕.

๔ G. Baudry -Lucantineric, Précis de Droit Civil
tome premier, treizième édition (Paris : Librairie de la
société du rucueil sirey, 1922), p. 66.

หลักกฎหมายเยอรมัน

ตามทฤษฎีกฎหมายเยอรมันถือว่าการแสดงเจตนาของคู่กรณีเป็นแต่เพียงก่อให้เกิด "ข้อเท็จจริง" อันหนึ่งซึ่งสังคมรับบังคับให้เกิดผลผูกพันขึ้นเท่านั้น (มีการแสดงเจตนาก่อให้เกิดหนี้โดยที่เดียว แต่เกิดเป็นเพียงข้อเท็จจริงอันหนึ่งซึ่งกฎหมายรับไปก่อให้เกิดหนี้อีกทอดหนึ่ง) ดังนั้น สังคมจึงรับบังคับตามข้อเท็จจริงหรือเจตนาที่แสดงออกมา^๑ แต่ก็ยินยอมให้หักล้างเจตนาเพื่อค้นหาเจตนาในใจที่แท้จริงได้ เช่น โดยเหตุสำคัญผิด ก่อฉ้อฉล ช่มชู้ ฯลฯ^๒

กล่าวโดยสรุป กฎหมายของนานาประเทศคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้แสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉล เพราะถือว่าเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลเป็นการแสดงเจตนาที่มิได้เป็นไปด้วยความสมัครใจอันแท้จริงของบุคคลผู้แสดงเจตนา^๓

ผลของการแสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลถึงขนาดนี้กฎหมายของนานา

^๑ ดร. สุธาบดี สัตตบุศย์, คำบรรยายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์
เปรียบเทียบ, หน้า ๒๓.

^๒ ศูนย์วิทยทรัพยากร
เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

^๓ ศาลาการณ์มหาวิทยาลัย
ไชยยศ เหมะวัธนะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม เล่ม ๒, หน้า ๕๓๑.

ประเทศ เช่น อังกฤษ ^๑ สหรัฐอเมริกา ^๒ ฝรั่งเศส ^๓ เยอรมัน ^๔ ฯลฯ มีผลทำให้
 นิติกรรมเป็นโมฆียะ ตามมาตรา ๑๒๑ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ก็
 บัญญัติผลของการแสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลที่ถึงขนาดให้เป็นโมฆียะ เช่นกัน

๑) การบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียะจากการแสดงเจตนาโดยถูก
กลฉ้อฉล

ผู้มีสิทธิบอกล้าง

ผู้มีสิทธิบอกล้างโมฆียะกรรมคือ คู่กรณีผู้แสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉล
 นั้น และถ้าผู้แสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลตายสิทธิดังกล่าวก็จะตกไปยังผู้รับมรดกหรือ
 ทายาท ^๕

G.H. Treil, The Law of Contract, p. 243.

b

John D. Calomari & Joseph H. Perillo, The Law
of Contracts, p. 293.

c

Marcel Planiol, Planiol Civil Law Treatise, p. 669.

d

W. Siebert, Bürgerliches Gesetzbuch, Band I
(Allgemeiner Teil), p. 493.

e

ดร. จีค เกรนชบุทร, คำอธิบายกฎหมายนิติกรรมและต้น เล่ม ๑, หน้า
 ๒๕๖.

มีข้อสังเกตว่าในกรณีที่ผู้ทำกลฉ้อฉลได้หลอกลวงทางอ้อม โดยหลอกลวงผ่านบุคคลหนึ่ง เพื่อให้ถ่ายทอดการหลอกลวงไปสู่บุคคลที่สามนั้น เจตนา หลอกลวงเป็นสิ่งที่ต้องพิสูจน์จากข้อเท็จจริงว่า ผู้ทำกลฉ้อฉลมีเจตนาในเวลานั้น ที่จะให้บุคคลหนึ่งเป็นคนกลางในการผ่านการหลอกลวงไปสู่บุคคลที่สามหรือไม่ ถ้าเป็น เรื่องที่ผู้ทำกลฉ้อฉลเจตนาที่จะผ่านการหลอกลวงต่อบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลที่สาม ทั้งนี้ บุคคลที่สามเป็นผู้แสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉล แต่ถ้าผู้ทำกลฉ้อฉลหลอกลวงโดยมีเจตนา ที่รู้ว่าบุคคลหนึ่งเป็นคนกลางอาจจะแสดงเจตนาออกมาเนื่องจากการหลอกลวงได้ ทั้งนี้ ถือว่าทั้งบุคคลซึ่งเป็นคนกลางและบุคคลที่สามเป็นผู้แสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉล

สำหรับในกรณีที่ผู้ทำกลฉ้อฉลได้หลอกลวงต่อสาธารณชนหรือ กลุ่มชนบางกลุ่ม และบุคคลเหล่านั้นได้แสดงเจตนาไปเพราะการหลอกลวง ทั้งนี้ ก็ ถือว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้แสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลได้เช่นเดียวกับการทำกลฉ้อฉล ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะจะวาง ๒

วิธีการบอกกล่าวและระยะเวลาในการบอกกล่าว

ตามมาตรา ๑๘๐ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยบัญญัติ ว่า "ถ้าผู้ถูกกล่าวหาหนึ่งแห่งโมฆะกรรมนั้นเป็นบุคคลมีตัวกำหนดแน่นอน การนั้น ทานว่ายอมบอกกล่าวหรือให้สัตยาบันไว้ด้วยแสดงเจตนาต่อบุคคลนั้น"

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Viscount Simonds, Halsbury's Laws of England,

p. 835.

Ibid.

การบอกล้างโมฆียะกรรม กฎหมายมิได้กำหนดแบบไว้จึงอาจบอกล้างโดยทำเป็นหนังสือหรือวาจาก็ได้ แต่จะต้องมีการแสดงเจตนาโดยชัดแจ้ง มิใช่โดยปริยายหรือโดยการนิ่ง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๓๖/๒๔๙๘, ๑๓๘๗/๒๕๐๖, ๑๘๑/๒๕๐๗) และต้องบอกล้างต่อคุณกรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าคุณกรณีอีกฝ่ายหนึ่งตายย่อมจะแสดงเจตนาบอกล้างแก่ทายาทหรือผู้รับประโยชน์ตามโมฆียะกรรมนั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๗๕/๒๕๐๐) "

ตามมาตรา ๑๔๓ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยบัญญัติว่า "อันโมฆียะกรรมนั้นท่านห้ามมิให้บอกล้างเมื่อพ้นเวลาปีหนึ่งนับแต่เวลาที่จะอาจให้สัตยาบันได้ อนึ่ง ถ้าเวลาได้ล่วงไปถึงสิบปีนับแต่เมื่อได้ทำโมฆียะกรรมนั้นแล้ว ก็เป็นอันจะบอกล้างไปไม่ได้อีก"

การบอกล้างโมฆียะกรรมต้องบอกล้างเสียภายในเวลาที่กำหนดตามมาตรา ๑๔๓ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ต้องบอกล้างภายใน ๑ ปี นับแต่เวลาที่อาจให้สัตยาบันได้ หรือภายใน ๑๐ ปี นับแต่ทำโมฆียะกรรมนั้น เวลาที่อาจให้สัตยาบันได้หมายถึงเวลาที่บุคคลเหตุให้นิติกรรมเป็นโมฆียะได้สูญสิ้นไปแล้ว สำหรับกรณีแสดงเจตนาโดยถูกกล่าวหา เวลาที่อาจให้สัตยาบันได้คือ เมื่อรู้ถึงกลอุบายนั้นแล้ว ดังนั้น การบอกล้างโมฆียะกรรมในกรณีกลอุบายนั้น จึงบอกล้าง

ศูนย์วิจัยทรัพยากรพยากรณ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม เล่ม ๒, หน้า ๖๗๕ -

๖๗๘.

๒

ดร.ประกอบ หุตะสิงห์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, หน้า ๘๕.

ได้ภายในกำหนด ๑ ปี นับแต่วันถึงกล่าวดล อย่างไรก็ตาม จะต้องบอกล้างเสียภายใน ๑๐ ปี นับแต่เมื่อได้ทำโมชียะกรรม

ผลของการบอกล้าง

การมีการบอกล้างหรือเพิกถอนนิตติกรรมยอมทำให้นิตติกรรมเป็นโมฆะ ทำให้กฎกรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิม ในกรณีที่เป็นการทรมานวิสัยที่จะกลับคืนสู่ฐานะเดิมได้ ก็ให้ได้รับค่าเสียหายชดเชยแทน (มาตรา ๑๓๘ วรรค ๓ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย)

๒) การให้สัตยาบันนิตติกรรมที่เป็นโมชียะจากการแสดงเจตนา

โดยถูกกล่าวดล

ผู้มีสิทธิให้สัตยาบัน

บุคคลที่มีสิทธิให้สัตยาบันได้คือบุคคลพวกเดียวกับที่มีสิทธิบอกล้างโมชียะกรรมนั้น *

วิธีการให้สัตยาบันและระยะเวลาให้สัตยาบัน

การให้สัตยาบัน กฎหมายมิได้กำหนดแบบไว้แน่นอน จึงอาจทำโดยลายลักษณ์อักษรหรือวาจาก็ได้ และจะเป็นการให้สัตยาบันโดยตรงหรือโดยปริยายก็ได้ และการให้สัตยาบันต้องทำต่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเช่นกัน *

โปรดดูรายละเอียด บทที่ ๔ หน้า ๑๐๗ - ๑๐๘ ของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้

๒

ไชยยศ เหมะ รัชตะ, กฎหมายว่าด้วยนิตติกรรม เล่ม ๒, หน้า ๒๕๐ - ๒๕๑.

ผลของการให้สัตยาบัน

ตามมาตรา ๑๓๕ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยบัญญัติเกี่ยวกับผลของการให้สัตยาบันโมฆียะกรรมทั่ว ๆ ไป ซึ่งรวมถึงโมฆียะกรรมจากการแสดงเจตนาโดยถูกกดฉ้อฉลด้วย โดยมีข้อความว่า "ถ้าบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดถึงระบุมัวในมาตรา ๑๓๖ ให้สัตยาบันแก่โมฆียะกรรม ท่านให้ถือว่าการณ์นั้นเป็นอันสมบูรณ์แต่เริ่มแรก แต่ข้อนี้หาอาจจะกระทบกระทั่งถึงสิทธิทั้งหลายของบุคคลภายนอกได้ไม่" หมายความว่า การให้สัตยาบันย่อมทำให้นิติกรรมที่เป็นโมฆียะนั้นกลายเป็นสมบูรณ์ปราศจากความเสื่อมเสียเพราะโมฆียะกรรมต่อไป ผลจึงมีว่า แต่นั้นไปไม่มีทางบอกล้างให้เป็นโมฆะได้ และโดยที่โมฆียะกรรมเป็นนิติกรรมที่สมบูรณ์ใช้ได้แล้วจนกว่าจะถูกบอกล้างตราบิใดที่ไม่มี การบอกล้าง นิติกรรมนั้นก็ยังมีสมบูรณ์ใช้ได้อยู่ตลอดเวลา การให้สัตยาบันจึงมิใช่เป็นการรับรองให้นิติกรรมเป็นผลสมบูรณ์ย้อนหลังไปถึงวันเริ่มต้น แต่ที่จริงเป็นเพียงการ สละสิทธิที่จะบอกล้างโมฆียะกรรมหรือสละสิทธิที่จะทำลายล้างความสมบูรณ์ของนิติกรรม เท่านั้นเอง ๑

ผลกรณีกถฉ้อฉลที่ถึงขนาดก่อบุคคลภายนอก

ผลของการแสดงเจตนาโดยถูกกดฉ้อฉลที่ถึงขนาดยอมทำให้นิติกรรมเป็น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๕๕.

โมติยะ แต่ถ้าไม่มีการบอกกล่าวโมติยะกรรมนั้น นิติกกรรมย่อมมีความสมบูรณ์เหมือน
นิติกกรรมทั่ว ๆ ไป ดังนั้น ในกรณีที่ผู้แสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลไม่ได้บอกกล่าวหรือ
 ได้ให้สัตยาบันในโมติยะกรรม บุคคลภายนอกย่อมได้ทรัพย์สินหรือสิทธิต่าง ๆ ไปโดย
 ไม่ถูกกระทบจากผลการแสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลในนิติกกรรมอันแรก

แต่ในกรณีที่ผู้แสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลได้บอกกล่าวโมติยะกรรมนั้น
 และปรากฏว่าทรัพย์สินหรือสิทธิอื่น ๆ โอนไปยังบุคคลภายนอก ดังนี้ ก็มีข้อที่ต้อง
 พิจารณาว่าบุคคลภายนอกจะได้รับการคุ้มครองเพียงใด

ตามมาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย
 บัญญัติว่า "ถ้าทำกลฉ้อฉลวงให้เขาบอกกล่าวการแสดงเจตนา การบอกกล่าวเช่นนั้น
 ห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต" จากบทบัญญัติมาตรา
 ๑๒๑ วรรค ๓ อาจทำให้สงสัยว่าเป็นเรื่องการทำกลฉ้อฉลหลอกลวงให้เขาแสดง
 เจตนาบอกกล่าวการแสดงเจตนา แต่ตามต้นร่างภาษาอังกฤษมีความว่า "การบอก
 กล่าวการแสดงเจตนาที่ได้มาเพราะกลฉ้อฉลนั้น ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคล
 ภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต" (The avoidance of a declaration of
 intention procured by fraud cannot be set up against
 a third acting in good faith)-----

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ร.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกกรรม
 และที่ พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๐๕, หน้า ๑๑๘.

จึงมีปัญหาว่า ถ้อยคำตามมาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ น่าจะมีความหมายเป็นประการใด

ตามความเห็นของนักนิติศาสตร์ท่านหนึ่ง ๑ ได้กล่าวไว้ในวรรค ๓ แห่งมาตรา ๑๒๑ ใ้บัญญัติถึงผลอันเกี่ยวกับคนที่สามเนื่องแต่การบอกกลางการแสดงเจตนาเพราะเหตุกลลวง การพิจารณาความในวรรคนี้ ก่อนอื่นต้องสังเกตว่าตัวบทในภาษาไทยต่างกับค่นร่างในภาษาอังกฤษ กล่าวคือ ในฉบับภาษาไทยทำให้เข้าใจว่ากลลวงเป็นเหตุแห่งการบอกกลาง จึงให้ผลตามที่บัญญัติไว้ แต่ในค่นร่าง ภาษาอังกฤษมีว่า กลลวงเป็นเหตุแห่งการแสดงเจตนา การบอกกลางการแสดงเจตนาเท่านั้นจึงให้ผลตามที่บัญญัติไว้ หรืออีกนัยหนึ่งตามค่นร่างภาษาอังกฤษที่ความดังนี้ การบอกกลางการแสดงเจตนาที่ใดทำเพราะกลลวงนั้น ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต ถ้าเข้าใจความหมายตามค่นร่างภาษาอังกฤษดังกล่าวนี้แล้ว ก็ตรงกับหลักในกฎหมายต่างประเทศที่มีบทบัญญัติคล้ายคลึงกับในเรื่องนี้ กล่าวคือ การแสดงเจตนาหรือนิติกรรมที่ใดกระทำเพราะเหตุกลลวง หากจะมีการบอกกลาง การบอกกลางก็ไม่ตัดสิทธิของบุคคลที่สามที่ใดทำการโดยสุจริตดังอุทาหรณ์ เช่น ก. ได้ใช้กลลวงให้ ข. ขายแหวนเพชรให้แก่ตนแล้ว ก. เอาแหวนนั้นไปขายอีกต่อหนึ่ง ค. รับซื้อไว้โดยสุจริต ดังนี้ถ้า ข. บอกข้างสัญญาซื้อขายระหว่าง ก. และ ข. ข. จะเรียกแหวนคืนจาก ค. ไม่ได้ แต่ถ้า ก. ได้ทราบความจริงว่า ก. ได้หลอกลวงซื้อแหวนมาจาก ข. ซึ่งเรียกว่า ก. มิได้กระทำการโดยสุจริต ค. ต้องคืนแหวนให้แก่ ข. เป็นต้น

พระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย วชิรกุล) คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและ

นักภาษาศาสตร์อีกท่านหนึ่ง^๑ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องความขัดแย้งของถ้อยคำในตัวบทโดยได้ยกถ้อยคำในตัวบทภาษาอังกฤษมาเขียนขึ้นโดยเห็นว่า ความหมายอันขัดแย้งกันในข้อที่ว่า การแสดง เจตนาบอกกล่าวหรือการ แสดง เจตนา ทำนิติกรรมเกิดจากกลลวงลล ถ้าข้อความว่าการบอกกล่าวเกิดจากกลลวงลลก็จะกลายเป็นโมฆียะกรรมชอนโมฆียะกรรม เพราะการแสดงเจตนาทำนิติกรรมที่ถูกบอกกล่าวข้อมจะเป็นโมฆียะกรรมอยู่ก่อนแล้ว เมื่อมีการทำกลลวงลลให้บอกกล่าวก็เป็นโมฆียะกรรมอีกอันหนึ่ง ดังนั้น การจะถือตามต้นร่างภาษาอังกฤษจะถูกต้องตามเจตนาจริงยิ่งกว่า อันที่จริง ตามตัวบทภาษาไทยก็พอแปลความหมายได้อยู่แล้วว่า ถ้าทำกลลวงลลจน เจตนาบอกกล่าว การแสดงเจตนาอันใดมา เพราะกลลวงลลนั้น ท่านตามมิให้ยกขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต

ในปัจจุบันนี้นักภาษาศาสตร์ส่วนมากต่างเห็นชอบกับความเห็นที่กล่าวมา โดยเห็นว่าควรจะใช้บังคับตามตัวบทภาษาอังกฤษ อันมีความหมายที่ชัดเจนและมีเหตุผลสมควรยิ่งกว่าการที่จะใช้ถ้อยคำตามตัวบทภาษาไทย^๒ นอกจากนี้ ตัวอย่าง กรมร่างกฎหมายที่ให้ไว้ก็เป็นไปตามฉบับภาษาอังกฤษ^๓ ทั้งที่มาจากประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา ๘๖ ก็เป็นอย่างเดียวกับฉบับภาษาอังกฤษด้วย^๔ จึงควรแปลความ

^๑ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, หน้า ๑๘๘ - ๑๖๐.

๒.

ไชยยศ เตมะวิธะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม เล่ม ๒, หน้า ๕๘๓ - ๕๘๘.

๓.

กรมร่างกฎหมาย, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช ๒๔๖๘ บรรพ ๑ และ ๒ กัญญาทรรค์, หน้า ๘๕.

๔.

บ.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๐๕, หน้า ๑๑๘.

ตามมาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ ใ้ว่า การบอกอ้างการแสดงเจตนาที่ได้มาเพราะกลฉ้อฉล นั้น ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต แต่ที่กล่าวมานี้ก็เป็น ความเห็นที่ไต่กันสืบทอดกันมา สำหรับในตัวของบทบัญญัติ มาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ แม้จะมีปัญหาเรื่องนี้ ก็มีใ้การดำริที่จะแก้ไขใ้ถูกต้องแต่ประการใดไม่ แต่ไ้ไต่กันตามแนว ความเห็นของนักนิติศาสตร์ทั้งหลายสืบทอดกันมาเป็นดังที่กล่าวมาแล้ว ๑

มีใ้ปัญหาต่อไป ว่า การบอกอ้างโมฆะกรรมอันเกิดจากการแสดงเจตนาโดย ถูกฉ้อฉลที่ไม่อาจยกเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอก ผู้ทำการโดยสุจริตนี้บุคคลภายนอก ผู้ทำการโดยสุจริตจำเป็นต้องกระทำกรโดยสุจริตและมีค่าตอบแทนด้วยหรือไม่

ตามกฎหมายอังกฤษผลการบอกยกเลิกสัญญาของผู้นแสดงเจตนาโดยถูก กลฉ้อฉล ไม่อาจยกเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้สุจริตและมีค่าตอบแทน ซึ่งใ้ไปซึ่ง ประโยชน์จากสัญญานั้น ๒

บุคคลภายนอกนี้ไม่เพียงแต่จะต้องทำการโดยสุจริต แต่จะต้องมีค่าตอบแทน ด้วย ๓ ซึ่งตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาถือหลักนี้เช่นเดียวกัน ๔

๑ ไ้สมยต์ เหมะวัจตะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม เล่ม ๒, หน้า ๕๕๕.

๒ M.P. Furmston, Cheshire and Fifoot's Law of Contract, p. 270.

๓ Ibid., p. 271.

๔ John D. Calamari & Joseph H. Perillo, The Law of Contracts, p. 293.

ตามกฎหมายเยอรมัน บุคคลภายนอกซึ่งได้รับโอนกรรมสิทธิโดยสุจริตซึ่ง
 ภายหลังที่ได้มีการบอกล้างโมฆียะกรรมไปแล้วนั้น ย่อมได้รับความคุ้มครองโดยบท
 บัญญัติว่าค้ำประกันได้รับมาจากผู้ไม่มีสิทธิ แต่ถ้ามุคคภายนอกทุจริตโดยรู้เหตุแห่ง
 โมฆียะกรรมหรือในกรณีสังหาริมทรัพย์ เหตุที่ไม่รู้เป็นเพราะประมาทเดินเลออย่าง
 ร้ายแรง ก็ไม่ได้รับความคุ้มครอง (มาตรา ๑๘๒ วรรค ๒ ประมวลกฎหมายแพ่ง
 เยอรมัน) ๑

ตามกฎหมายไทย มาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 บุคคลภายนอกที่ได้รับการคุ้มครองต้องเป็นบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต
 กฎหมายไม่ได้บัญญัติว่าต้องมีค่าตอบแทน แต่ตามมาตรา ๑๓๖๕ ประมวลกฎหมายแพ่ง
 และพาณิชย์ ซึ่งเป็นบทบัญญัติคุ้มครองบุคคลภายนอกเช่นเดียวกันบัญญัติว่า "สิทธิของ
 บุคคลผู้ใดมาซึ่งทรัพย์สินโดยมีค่าตอบแทนและโดยสุจริตนั้น ท่านว่ามีเสียไปถึงแม้ว่า
 ผู้โอนทรัพย์สินให้จะได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยนิติกรรมอันเป็นโมฆียะ และนิติกรรมนั้นได้ถูก
 บอกล้างภายหลัง" จึงแตกต่างกับมาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ ประมวลกฎหมายแพ่งและ
 พาณิชย์ ในเรื่องค่าตอบแทน มีปัญหาว่าจะบังคับตามมาตราไหน

นักกฎหมายท่านเห็นว่า มาตรา ๑๓๖๕ เป็นบทบัญญัติทั่วไปที่คุ้มครอง
 บุคคลภายนอกที่ได้รับโอนทรัพย์สินมาจากโมฆียะกรรม แต่เฉพาะเรื่องโมฆียะกรรมเพราะ
 กลไฉณเวลานั้นมีบทเฉพาะอยู่ในมาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ จึงเห็นว่า ถ้าเป็นโมฆียะเพราะ
 กลไฉณเห็นควรอยู่ในบังคับของมาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ ยิ่งกว่าเพราะเป็นบทเฉพาะ ๒

๑ ไรยยศ เหมะรัตตะ, "หลักกฎหมายสัญญาเปรียบเทียบ", วารสารกฎหมาย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๑๑๐.

๒

เข็มชัย ชูวิวงศ์และบวรศักดิ์ อุวรรณโณ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, หน้า ๔๗.

นอกจากนี้ หากพิจารณาตามถ้อยคำในมาตรา ๑๒๑ วรรคแรก ได้กล่าวถึงเรื่อง
 กลดอดและขมขู่ ทำให้นิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆียะ แต่ในมาตรา ๑๒๑ วรรค ๓
 ได้กล่าวเฉพาะแต่เรื่องกลดอดเท่านั้น จึงเห็นได้โดยชัดแจ้งว่า มาตรา ๑๒๑ วรรค
 ๓ เป็นบทบัญญัติเฉพาะอันเกี่ยวกับกลดอดเท่านั้น ? ดังนั้น ถ้าบุคคลภายนอกเป็นผู้
 ผู้สุจริต โดยไม่รู้ถึงกลดอดนั้นในขณะที่ตนได้ทรัพย์สินนี้เพียงเท่านั้น ก็เรียกได้ว่าเป็น
 บุคคลภายนอกผู้สุจริต ซึ่งได้รับการคุ้มครองแล้ว ๒

นักกฎหมายบางท่านให้ความเห็นว่า ถึงแม้ว่ามาตรา ๑๓๒ จะบัญญัติ
 ถึงนิติกรรมอันเป็นโมฆียะทั่ว ๆ ไป มิได้จำกัดว่าเป็นโมฆียะเพราะเหตุอย่างใด
 ก็ตาม แต่นิติกรรมอันเกิดจากกลดอดก็เป็นนิติกรรมอันเป็นโมฆียะอย่างหนึ่ง จึง
 น่าจะอยู่ในบังคับของมาตรา ๑๓๒ ด้วย โดยเฉพาะมาตรา ๑๓๒ นั้น อยู่ในบรรพ
 ๔ ซึ่งตราขึ้นภายหลังบรรพ ๑ "

ผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นแรก ด้วยเหตุผลที่ว่าถ้อยคำตามมาตรา
 ๑๒๑ วรรค ๓ เจาะจงในเรื่องกลดอดที่จะคุ้มครองบุคคลภายนอกผู้สุจริตโดยไม่
 ต้องเสียค่าตอบแทน เพราะถ้อยคำตามมาตรา ๑๒๑ วรรคแรกเอง กล่าวถึงทั้งเรื่อง
 กลดอดและขมขู่ ด้วย แต่ในวรรค ๓ กลับกล่าวแต่เฉพาะในเรื่องกลดอดเท่านั้น

ไทรยศ เหมะรัตตะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม เล่ม ๒, หน้า ๕๕๕.

ดร. อักษราทร จุฬารัตน, คำบรรยายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย
 นิติกรรมและสัญญา, หน้า ๒๔.

ศักดิ์ สอนธชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรม
 และสัญญา, หน้า ๑๖๐.

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมว่า หากมีการแก้ไขกฎหมาย
 วรรจะแก้ไขให้สอดคล้องกัน กล่าวคือ อาจแก้ไขมาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ ให้สอดคล้อง
 กับมาตรา ๑๓๒๕ หรือแก้ไขมาตรา ๑๓๒๕ ให้สอดคล้องกับมาตรา ๑๒๑ วรรค ๓ ทั้งนี้
 เพื่อให้บุคคลภายนอกได้รับความคุ้มครองเสมอกันไม่ว่านิติกรรมจะเป็นโมฆะเพราะ
 เหตุใด ๆ เพราะไม่น่าจะมีเหตุผลที่กฎหมายจะคุ้มครองบุคคลภายนอกในกรณีกวดฉล
 ให้แตกต่างจากบุคคลภายนอกในนิติกรรมที่เป็นโมฆะเพราะเหตุอื่น ๆ ตัวอย่าง เช่น เรื่อง
 สำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สิน ผู้แสดงเจตนาโดยสำคัญผิดสามารถอ้างตาม
 มาตรา ๑๓๒๕ ได้ว่า

- ๑. บุคคลภายนอกไม่สุจริตและไม่มีคำตอบแทนหรือ
- ๒. บุคคลภายนอกสุจริตแต่ไม่มีคำตอบแทนหรือ
- ๓. บุคคลภายนอกไม่สุจริต แม้จะมีคำตอบแทน

ในทางตรงข้าม ผู้แสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลก็มักอ้างตามมาตรา
 ๑๒๑ วรรค ๓ ได้ว่าก็คิดว่า กล่าวคือ อ้างได้กรณีเดียวกันว่า บุคคลภายนอกไม่สุจริต
 หากบุคคลภายนอกสุจริตแม้ไม่มีคำตอบแทน บุคคลภายนอกก็ได้รับการคุ้มครอง ผลจึง
 กลับกลายเป็นว่า ผู้แสดงเจตนาโดยสำคัญผิดเองได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย
 ให้กล่าวอ้างต่อบุคคลภายนอกได้กว้างขวางว่าผู้แสดงเจตนาโดยสำคัญผิดอันเนื่อง
 มาจากกลฉ้อฉล ซึ่งไม่น่าจะมีเหตุผลที่จะกำหนดเช่นนั้น

กล่าวโดยสรุป การคุ้มครองบุคคลภายนอกนี้กฎหมายไทยและกฎหมาย
 ต่างประเทศ มีหลักตรงกันว่า บุคคลภายนอกที่ได้รับการคุ้มครองจะต้องกระทำการ
 โดยสุจริต แต่จะต้องมีคำตอบแทนด้วยหรือไม่ั้น ก็สุดแต่กฎหมายของแต่ละประเทศ
 จะกำหนดกฎเกณฑ์ไว้

๔.๒ ผลในกรณีกลั่นแกล้งเพื่อเหตุ

ผลของการที่คู่กรณีฝ่ายหนึ่งยอมรับข้อกำหนดอันหนักกว่าปกติในการทำนิติกรรมนั้น ย่อมทำให้คู่กรณีฝ่ายที่ถูกทำกลั่นแกล้งเพื่อเหตุมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายเพราะเหตุที่รองรับข้อกำหนดหนักกว่าปกติ (มาตรา ๑๒๓ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย) เว้นแต่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายจะทำกลั่นแกล้งเพื่อเหตุด้วยกันทั้งสองฝ่าย ซึ่งทำให้ทั้งสองฝ่ายไม่มีสิทธิที่จะยกหรืออ้างกลั่นแกล้งเพื่อเหตุเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ (มาตรา ๑๒๕ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย)

สำหรับผลเกี่ยวกับนิติกรรมอันเกิดจากการแสดงเจตนาเพราะกลั่นแกล้งเพื่อเหตุนี้ ผู้ถูกกลั่นแกล้งเพื่อเหตุไม่สามารถที่จะบอกล้างนิติกรรมได้ เนื่องจากกลั่นแกล้งนั้นไม่ถึงขนาดที่จะทำให้คู่กรณีผู้ถูกกลั่นแกล้งนั้นไม่ทำนิติกรรมแต่ประการใด ดังนั้น คู่กรณีแต่ละฝ่ายจึงต้องผูกพันตามนิติกรรมที่ไต่กระทำการกันนั้น เพียงแต่คู่กรณีผู้ถูกกลั่นแกล้งเพื่อเหตุมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนจากคู่กรณีอีกฝ่ายที่ได้ทำกลั่นแกล้งเพื่อเหตุเท่านั้น

๔.๓ ความรับผิดของผู้ทำกลั่นแกล้ง

เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้ทำกลั่นแกล้งไม่ว่าจะเป็นคู่กรณีหรือบุคคลภายนอกก็ตาม บุคคลนั้นอาจต้องรับผิดในทางละเมิดหากปรากฏว่ามีความเสียหายต่อสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดที่กฎหมายรับรอง นอกจากนี้การทำกลั่นแกล้งอาจก่อให้เกิดความรับผิดในทางอาญาคด้วย

๔.๓.๑ ความรับผิดในทางละเมิด

ถ้ากล่าวในบทที่ ๑ แล้วว่ากลั่นแกล้งอาจก่อให้เกิดความรับผิดในทางละเมิดหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่ามีความเสียหายต่อสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดที่กฎหมายรับรองเกิดขึ้นหรือไม่ หากมีความเสียหายต่อสิทธิเกิดขึ้น กลั่นแกล้งนั้นก็ก่อให้เกิดความรับผิดทางละเมิดด้วย ซึ่งในกรณีที่มีความเสียหายเกิดจากการทำกลั่นแกล้งนี้ หากเป็นกรณีผู้ทำกลั่นแกล้งมีหลายคนและร่วม

กันท่าละเมิด ผู้ทำกวดจลทุกคนย่อมมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ซึ่งถ้าความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิดของบุคคลหลายคนนั้นสามารถแยกความเสียหายจากกันได้ ผู้ทำละเมิดต่างก็ต้องรับผิดชอบในผลที่แต่ละคนก่อขึ้น แต่ถ้าไม่รู้ว่าใครระหว่างผู้ร่วมกันทำละเมิดนั้น ผู้ใดทำความเสียหายมากน้อยเพียงใด ทุก ๆ คนก็ต้องรับผิดชอบร่วมกันในผลแห่งละเมิดนั้นเต็มจำนวนความเสียหาย ? ความรับผิดชอบของผู้ร่วมทำละเมิดนี้เป็นหนี้ร่วมต่อผู้เสียหาย ดังนั้น ในกรณีที่ผู้แสวงเจตนาโดยถูกกวดจลเสียหาย จึงมีสิทธิที่เรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำกวดจลคนใดก็ได้ และการใช้สิทธิเรียกร้องต่อผู้ทำกวดจลคนหนึ่งก็ไม่ตัดสิทธิที่จะใช้สิทธิเรียกร้องต่อผู้ทำกวดจลคนอื่น ๆ ๒ ผู้ทำกวดจลผู้ทำละเมิดร่วมกันยังคงผูกพันอยู่ทั่วทุกคนจนกว่าหนี้จะไต่ชำระเสร็จสิ้นแล้ว และถ้าคนใดคนหนึ่งไต่ชำระหนี้แทนอีกคนหนึ่งผู้ชำระหนี้แทนคนนั้นก็ยังมีสิทธิเรียกร้องต่อคนอื่น ๆ ได้ตามที่กล่าวจะพิจารณา^๓ ซึ่งตามมาตรา ๔๓๒ วรรค ๓ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยก็บัญญัติว่า "ในระหว่างบุคคลทั้งหลายซึ่งต้องรับผิดชอบร่วมกันในค่าสินไหมทดแทนนั้น ท่านว่าต่างต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่โดยพฤติการณ์จะวินิจฉัยเป็นประการอื่น"

มีข้อสังเกตว่า ถ้าผู้ทำกวดจลหลายคนไม่ได้ทำกวดจลร่วมกัน เช่น คู่กรณีหรือบุคคลภายนอกต่างก็ทำกวดจลแต่ไม่ได้ทำละเมิดร่วมกัน ดังนั้น ความรับผิดชอบของแต่ละคนย่อมแยกจากกัน แต่ถ้าความเสียหายนั้นแยกจากกันไม่ได้โดยรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้น ผู้ทำกวดจลซึ่งต่างคนต่างทำนั้นต่างก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหาย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไพจิตร ปุญญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณละเมิด, หน้า ๕๓ - ๕๓

Viscount Limonds, Halsbury's Laws of England,

p. 833.

Ibid.

หายอันเป็นความเสียหายอันเดียวกัน แต่ไม่ได้รับความรับผิดชอบหรือหนี้ร่วมกัน^๑ แต่โดยเหตุที่ความเสียหายเป็นความเสียหายเดียวกันจึงเป็นกรณีที่บุคคลหลายคนเป็นหนี้อันจะแบ่งแยกชำระมิได้ จึงต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน (มาตรา ๓๐๑ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) และต้องนำบัญชีที่ว่าด้วยลูกหนี้ร่วมกัน ตลอดจน มาตรา ๒๕๑, ๒๕๒ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ^๒ ซึ่งทำให้ทั้งคู่กรณีผู้ทำกถอลดและบุคคลภายนอกต้องผูกพันในหนี้ร่วมกันและหากใครระงับแทนอีกฝ่ายหนึ่งก็มีสิทธิเรียกร้องต่ออีกฝ่ายหนึ่งได้

๔.๓.๒ ความรับผิดในทางอาญา

การทำกถอลดนอกจากจะทำให้ผู้ทำกถอลดต้องรับผิดในทางแพ่งแล้ว ในบางกรณีอาจทำให้ผู้ทำกถอลดต้องรับผิดในทางอาญากว่

ความรับผิดในทางอาญาสำหรับการทำกถอลดนี้มีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างไปจากความรับผิดในทางแพ่งบางประการ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับเจตนา

เจตนาหลอกลวงในการทำกถอลดในทางแพ่งนั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องมิใช่เหตุจูงใจอย่างอื่น กล่าวคือเหตุจูงใจไม่ว่าสาระสำคัญสำหรับเจตนาหลอกลวงในการทำกถอลดในทางแพ่ง^๓ ดังนั้น ถึงแม้การทำกถอลดจะปรากฏว่าผู้กระทำ

ไพจิตร บุญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, หน้า ๕๘.

๒

เรื่องเดียวกัน

๓

H.P. Furnston, Cheshire and Fifoot's Law of Contract, p. 257.

มิได้มีเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใด? ก็ถือเป็นการทำ
 กลฉ้อฉลได้ ถ้ามีการหลอกลวงให้หลงเชื่อในการแสดงนั้น^๒ แต่การทำกลฉ้อฉลใน
 ทางแพ่งซึ่งทำโดยไม่มีมูลเหตุจูงใจทุจริตนั้น อาจจะไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะเป็นความผิด
 ทางอาญา เช่น ความผิดฐานฉ้อโกง ตามประมวลกฎหมายอาญาไทยมาตรา ๓๔๑
 บัญญัติว่า "ผู้ใดโดยทุจริตหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิด
 ข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงคังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจาก
 ผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำถอนหรือ
 หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง...." จากบทบัญญัติในมาตรา
 ๓๔๑ นี้ โทษกำหนดหลักเกณฑ์แห่งความรับผิดฐานฉ้อโกงไว้ว่าผู้กระทำความผิดฐาน
 ฉ้อโกงตามที่กฎหมายอาญากำหนดไว้จะต้องเป็นการกระทำอันมีเจตนาทุจริต คือ
 แสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น และมีลักษณะ
 แฉกหรือจกัคิดว่าเรื่องกลฉ้อฉลเพราะจกัคิดในเรื่องการหลอกลวงเพื่อการได้ไปซึ่ง
 ทรัพย์สินแต่ไม่ทำถดแต่หรือทำลายเอกสารสิทธิเท่านั้น^๓

ดังนั้น การที่เป็นกลฉ้อฉลในทางแพ่งมิได้หมายความว่า จะต้องเป็นเรื่อง
 ฉ้อโกงตามกฎหมายอาญาเสมอไป กฎหมายแพ่งบัญญัติไว้มีขอบเขตกว้างกว่า เช่น
 การนี้ อาจเป็นกลฉ้อฉลในทางแพ่ง แต่ไม่เป็นฉ้อโกงทางกฎหมายอาญา^๔ เป็นต้น

^๑ G.H. Treil, The Law of Contract, p. 223.

^๒

Ibid.

^๓

ไชยยศ เหมะวิริยะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม เล่ม ๒, หน้า ๕๘๗.

^๔

ดร.สุภามณี สัตตบุศย์, คำบรรยายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์เปรียบเทียบ ๑,

ความรับผิดชอบในทางอาญาที่ผู้ทำกลลวงต้องรับผิดชอบนี้ จึงต้องปรากฏด้วยว่า องค์ประกอบต่าง ๆ เขาลักษณะที่จะเป็นความผิดในทางอาญาคือ เช่น ความผิดฐานฉ้อโกง ต้องเป็นการหลอกลวงเพื่อการได้ไปซึ่งทรัพย์สินหรือทำอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ นอกจากนี้ แม้การทำกลลวงจะไม่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งหลงผิด ซึ่งในทางแพ่งกลลวงไม่ก่อให้เกิดผลในกฎหมายก็ตาม แต่ในทางอาญาผู้กระทำอาจต้องรับผิดชอบในฐานะพยายามกระทำความผิดก็ได้

ความรับผิดชอบในทางอาญาที่เป็นผลทำให้ผู้ทำกลลวงต้องรับผิดชอบ เช่น ก่อลวง ซึ่งหลอกลวงต่อบุคคลหนึ่งทำให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินเป็นความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา ๓๔๑ ประมวลกฎหมายอาญาของไทย การขายโดยหลอกลวงด้วยประการใด ๆ ให้ผู้อื่นหลงเชื่อในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ หรือปริมาณแห่งของนั้นอันเป็นเท็จเป็นความผิดตามมาตรา ๒๗๑ ประมวลกฎหมายอาญาของไทย หรือก่อกวนจิตใจเครื่องตั้งน้ำหนัก หรือเครื่องวัดผลจากความจริงมีความผิดฐานใจเครื่องตั้งหรือเครื่องวัดที่ไม่ถูกต้อง (มาตรา ๒๖๕ กฎหมายอาญานี้) หรือการโฆษณาปิดลวงที่ไม่ตรงกับความจริงเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติอาหารและยา^๑ เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

H.G. Basu, Fraud and Mistake in Law, 2d ed.

(Allahabad : Law Book Company, 1965), p. 175.

h

Oscar C. Sattinger et al, American Jurisprudence,

p. 820.